

Türk Turizm Araştırmaları Dergisi

2021, 5(4): 2613-2629.

DOI: [10.26677/TR1010.2021.889](https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.889)

ISSN: 2587-0890 Dergi web sayfası: <https://www.tutad.org>

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Turizmin Etkilerine Yönelik Yerel Halkın Algıları, Turizm Gelişim Desteği ve Yaşam Tatmini İlişkisi: Mardin Odaklı Bir Araştırma

Dr. Öğr. Üyesi Davut KODAŞ, Mardin Artuklu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Mardin, e-posta:

davutkotas@artuklu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7798-726X>

Erdal ÖZTÜRK, Yüksek Lisans Öğrencisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mardin, e-posta: erdal.osturk.047@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0110-8772>

Sezen DENİZ, Yüksek Lisans Öğrencisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mardin, e-posta: sezendeniz18@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2545-2260>

Öz

Bu araştırmanın amacı Mardin ilinde ikamet eden yerel halkın turizmin ekonomik, kültürel, olumsuz sosyal ve çevresel etkilerine ilişkin algıları ile yaşam tatmini ve turizmin gelişimine verdikleri destek arasındaki ilişkiyi kurulan hipotetik model aracılığıyla incelemektir. 2021 Temmuz ve Ağustos ayında kolayda örnekleme tekniği ile toplam 281 veri toplanmıştır. Oluşturulan ölçüm modeli doğrulandıktan sonra yapısal eşitlik modellemesi aracılığıyla araştırmanın hipotetik modeli test edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre yerel halkın turizmin ekonomik ve kültürel etkilerine yönelik algılarının turizmin geliştirilmesine yönelik destekleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırma sonunda bulgular tartışılmış ve pratik ve yönetsel öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mardin, Turizm Etkileri, Yerel Halk, Yaşam Tatmini, Turizm Desteği.

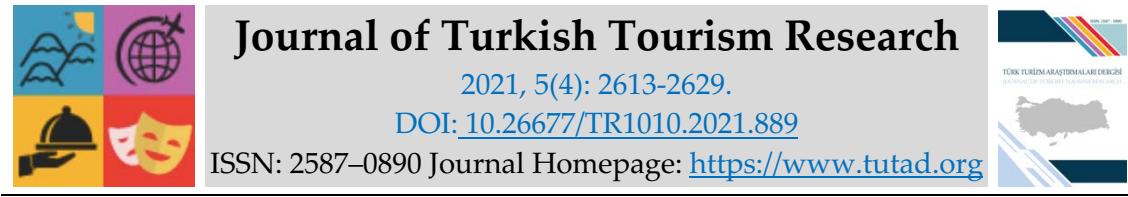
Makale Gönderme Tarihi: 15.09.2021

Makale Kabul Tarihi: 04.12.2021

Önerilen Atıf:

Kodaş, D., Öztürk, E. ve Deniz, S. (2021). Turizmin Etkilerine Yönelik Yerel Halkın Algıları, Turizm Gelişim Desteği ve Yaşam Tatmini İlişkisi: Mardin Odaklı Bir Araştırma, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(4): 2613-2629.

© 2021 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

RESEARCH PAPER

The Relationship Between Local Resident Perceptions of Tourism Impact, Support for Tourism Development and Life Satisfaction: A Case of Mardin

Assistant Prof. Dr. Davut KODAŞ, Mardin Artuklu University, Faculty of Tourism, Mardin, e-mail: davutkodas@artuklu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7798-726X>

Erdal ÖZTÜRK, MSc. Student, Mardin Artuklu University, Institute of Graduate Programs, Mardin, e-mail: erdal.osturk.047@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0110-8772>

Sezen DENİZ, MSc. Student, Mardin Artuklu University, Institute of Graduate Programs, Mardin, e-mail: sezendeniz18@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2545-2260>

Abstract

The aim of this research is to examine the relationship between the economic, cultural, negative social and environmental effects of tourism, life satisfaction, tourism development perceptions, support of residents in Mardin, through the hypothetical model. A total of 281 data were collected via face-to-face survey and convenient sampling method in July and August 2021. After the measurement model was validated, the hypothetical model of the research was tested through structural equation modeling. According to the findings of the research, significant relationships were found between the local resident perceptions of economic and cultural effects of tourism and their support for the development of tourism. At the end of the research, the findings were discussed, and practical and managerial suggestions were presented.

Keywords: Mardin, Tourism Impact, Local Resident, Life Satisfaction, Tourism Support.

Received: 15.09.2021

Accepted: 04.12.2021

Suggested Citation:

Kodaş, D., Öztürk, E. and Deniz, S. (2021). The Relationship Between Local Resident Perceptions of Tourism Impact, Support for Tourism Development and Life Satisfaction: A Case of Mardin, *Journal of Turkish Tourism Research*, 5(4): 2613-2629.

© 2021 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

GİRİŞ

Yerel halkın turizmin olumlu ve olumsuz etkilerine yönelik algılarının ve turizmin geliştirilmesine yönelik tutumların belirlenmesi turizm destinasyonlarında turizmin planlı bir şekilde sürdürülebilirliği hususunda son derece önem arz etmektedir. Çünkü destinasyon paydaşları arasında görülen yerel halkın, turizmin geliştirilmesine yönelik desteğinin yüksek olması turizmin etkilerine yönelik algılarının da tatmin edici seviyede olmasına bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Yerel halkın turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerine yönelik algılanan olumlu ve olumsuz tutumlarını araştıran çok sayıda çalışma (Andereck, Valentine, Knopf ve Vogt 2005; Jackson, 2008; Kim, Uysal ve Sirgy, 2013; Vareiro, Remoaldo ve Cadima Ribeiro, 2013; Sharples, 2014; Arıca, 2020) yerel halkın turizmin sürdürülebilirliğinde önemli bir rolü olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra ilgili literatür incelendiğinde yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algı ve tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda, yerel halkın turizmin olumlu etkilerine yönelik tutumu ile turizmin gelişmesine verdikleri destek arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir (Andereck ve Vogt, 2000; Nunkoo ve Gürsoy, 2012; Gürsoy, Ouyang, Nunkoo ve Wei 2019). İlgili literatür, turizmin genel hedeflerine ulaşması için destinasyon planlama çalışmalarında yerel halkın katılımının gerekli olduğuna, yerel halkın turizme yönelik düşünce ve bakış açılarının belirlenmesinin sürdürülebilir turizm için önemli bir rol oynadığına vurgu yapmaktadır (Choi ve Sırakaya, 2005: 391; Abdollahzadeh ve Sharifzadeh 2012:126; Arıca, 2020).

Kapsamlı literatür taraması sonucunda farklı destinasyonlarda yapılan araştırmalarda turizmin etkilerine yönelik yerel halkın algılarının, turizm gelişimine verdikleri destek ve yaşam tatmini üzerinde etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ko ve Stewart, 2002; Sırakaya, Teye ve Sönmez, 2002; Abdollahzadeh ve Sharifzadeh, 2012; Biran ve Szivas 2014; Türker, Selçuk ve Özyıldırım, 2016; Gürsoy, Ouyang, Nunkoo ve Wei 2019; Özer ve Ataman, 2020; Ataman ve Özer, 2020; Çakır ve Kodaş, 2020). Mardin son yıllarda özellikle kültür turizmi açısından popüler bir destinasyon olma yolunda ilerlerken Mardin'in turizmde ulusal ve uluslararası alanda rekabet edebilmesi ve sürdürülebilir bir turizm destinasyonu olabilmesi için destinasyonların diğer paydaşları kadar yerel halkın da geliştirilecek turizm eylem plan ve programlarına dahil edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle Mardin'de yaşayan yerel nüfusun turizm etkilerine yönelik tutumunun belirlenmesi önemli görülmektedir. Turizmin etkilerine yönelik yerel halkın algılamalarına ilişkin Mardin örneğinde yapılan araştırmalara bakıldığında sınırlı sayıda araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Özer ve Ataman (2020) tarafından yapılan çalışmada, turizm etkilerinin Mardin yerel halkının yaşam kalitesi üzerindeki etkisi belirlenmiştir. Yazarlar turizmin, yerel halkın yaşam kalitesini genel olarak olumlu etkilediğini ortaya koymuştur. Turizmin ekonomik ve çevresel etkileri yerel halkın yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkiye sahip iken turizmin sosyo-kültürel etkisi olumsuz yönde olduğu belirlenmiştir. Ancak söz konusu araştırmada ele alınan değişkenlerden yalnızca turizmin etkilerinin yöre halkının yaşam kalitesi üzerinde etkisi incelenmiştir. Diğer bir araştırmada Ataman ve Özer (2020), Mardin ilinde ikamet eden yerel halkın turizm etkilerine yönelik algılarının turizmin geliştirilmesine yönelik destekleri üzerindeki etkisini incelemiş ve yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algılarının olumlu olduğu ve turizm gelişimine yönelik algı düzeylerinin de yüksek olduğunu saptamıştır. Yerel halkın turizmin etkilerine yönelik tutumu, turizm desteği ve yaşam tatmini ilişkisini Mardin destinasyonunda inceleyen araştırmaların eksikliğinden hareketle bu çalışmanın amacı Mardin'deki yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algılarının yaşam tatmini ve turizmin gelişimine olan destekleri üzerindeki etkisini ortaya koymaktır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Yerel halkın turizmin etkilerine ilişkin algısını inceleyen çalışmalarda farklı teorilerin kullanıldığı görülmektedir (Vargas-Sanchez, Plaza-Mejia ve Bueno, 2014: 582). Bu bağlamda önde gelen modellerden biri Doxey (1975) tarafından geliştirilen Tolerasyon Yaklaşım Modeli (Irridex)'dir. Bu model toplumun bir bölgede gerçekleşen turizm faaliyetlerine yönelik tutumlarının hoşnutsuzluk, ilgisizlik, öfke ve düşmanlık gibi birkaç aşamadan geçerek değişebileceğini ileri sürmektedir (Çiçek, 2017: 81). Turizme yönelik yerel halkın algı ve tutumlarına ilişkin bir başka teori, Buttler (1980) tarafından ürün yaşam döngüsü aşamalarına dayalı olarak geliştirilen ve turizm bölgelerinin dönüşümüyle ilişkilendirilen Destinasyon Yaşam Döngüsü Modeli'dir (Akış, Peristianis ve Warner, 1996; Afrodita, 2012; Özel, 2014: 58). Bu model turizm gelişimini, keşif, gelişme, büyüme, doygunluk, durgunluk ve gerileme ve yenilenme olarak farklı aşamalarda ele almaktadır (Condes, 2004: 282). Yerel halkın turizm gelişimi üzerindeki etkisini inceleyen bir diğer teori de paydaş teorisidir. Freeman, (1984) paydaşları, bir organizasyonun hedeflerine ulaşmasını etkileyen veya etkilenen bir grup ya da birey olarak ifade etmektedir. Paydaşlar, turistler, turizm çalışanları, yerel halk, girişimciler ve yerel yönetimlerdir. Turizm sektörünün en önemli paydaşlarından biri olarak kabul edilen yerel halk, turizminin gelişiminden etkilenmekte ve aynı zamanda bu gelişim sürecini etkilemektedir (Ayazlar, 2016). Bir diğer teori olan sosyal değişim teorisi ise turizmin etkilerine yönelik algıların belirlenmesi konusunda en yaygın kabul gören teoridir (Nunkoo, Smith ve Ramkissoon, 2013). Ap, (1992) sosyal değişim teorisini, insanlar veya gruplar arasında etkileşimde buldukları bir durumda kaynak alışverişi olarak tanımlamaktadır. Teori, turizmin ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel etkileri gibi çeşitli bileşenleri arasındaki ilişkiye dayanmaktadır (Garcia, Verdugo ve Luiz, 2008). Teoriye göre yerel halk turizmin gelişmesinde rol oynadığı ölçüde turizmi desteklemekte ve turizmin maliyetlerini yoğun olarak hissettiklerinde ise desteklememektedir (Perdue Long ve Allen, 1990; Ap 1992; Kuvan ve Akan 2005).

Turizm artan gelir ve istihdam fırsatları, iyileştirilmiş yaşam standartları, iyileştirilmiş kamu altyapısı, eğlence tesisleri ve yerel kültürün tanıtılması ve korunmasını sağlayarak yerel toplumun yaşamlarını olumlu yönde etkileyebilmektedir (Haralambopoulos ve Pizam, 1996; McGehee vd., 2002; Andereck vd., 2005; Choi ve Sirakaya, 2006; Deery vd., 2012; Arıca ve Ukav, 2020). Bununla birlikte yaşam maliyetindeki artışlar, trafik sıkışıklığı, çevre kirliliği, tesis ve hizmetlerin aşırı kalabalıklaşması, artan suç oranları ve uyuşturucu bulunabilirliği gibi unsurlar yerel halkın yaşamlarını olumsuz etkileyebilmektedir (Deery vd., 2012; Latkova ve Vogt, 2012; Jaafar vd., 2015). Bu etkiler turistler, turizm işletmeleri ve çalışanları, ülkeler, bölgeler ve orada yaşayan yerel halk dâhil olmak üzere tüm turizm paydaşlarını az veya çok etkilemektedir. Turizmin olumlu etkilerinin artırılması, olumsuz etkilerin ise azaltılması hem turizmin sürdürülebilirliği yönünden hem de bireylerin refah ve mutluluğu bağlamında önemlidir (Altunel, 2009: 1). Ekonomilere büyük katkılar sunan turizm, ulusal ve bölgesel kalkınmada önemli bir role sahiptir (Eser, Çelik ve Yıldız, 2018: 60). Ekonomik etkiler yerel halk tarafından en önemli unsur olarak değerlendirilmektedir (Cengiz ve Kırkbir, 2007: 20). Örneğin Çalışkan ve Tütüncü (2008) Kuşadası'nda yapmış oldukları çalışmada, bölgedeki turizm faaliyetleri sonucunda doğal ve tarihi yerlerin tahrip edilmiş olmasına rağmen, halkın tek gelir kaynağının turizm olması nedeniyle bu tahribatları görmezden geldiğini belirtmişlerdir. Turizmin sosyo-kültürel etkileri ise kişiden kişiye farklılık göstermesinden dolayı olumlu ve olumsuz olmak üzere farklı toplumlarda farklı şekillerde etki göstermektedir (Altunel, 2009: 1). Demircan (2010), Antalya'nın Muratpaşa ilçesinde turizmin sosyo-kültürel etkilerinin algılanmasına dönük yapmış olduğu çalışmada, yerel halkın turistlerle iyi ilişkiler kurma arzusunda olduğu ve daha fazla turist bölgeyi ziyaret etmesini istedikleri ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde turizmin çevresel etkileri noktasında yerel halkın bir kısmı turizmin çevreyi koruduğu ve çevre kirliliğini önlediğini

düşünürken, diğer kısmı da turizmin çevreye zarar vereceğini düşünmektedir (Perdue, 1990: 5; Arıca, 2020). Çavuş ve Tanrısevdi (2003), uygun yerel planlama ve çevresel yönetim eksikliğinde gelişen turizmin, çevre kalitesini ciddi biçimde etkileyeceğine dikkat çekmektedirler. Bu fikri destekleyen Arıca (2020) turizm gelişim sürecinde planlama ve yönetsel yetersizliklerin, turizm kaynaklı tahrip edici çevresel etkileri arttıracığını ifade etmektedir. Turizmin etkileri üzerine yapılan tüm araştırmalar, çeşitli turistik yerlerde yapılması nedeniyle farklı sonuçlar ortaya koymakta ve turizmin bölgedeki yerel halk tarafından nasıl algılandığını ve yerel halkın turistler ve turizm hakkında neler hissettiğini araştırmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmaların temel sonucu, bölgede turizmin sürdürülebilir gelişimi için oluşturulması gereken turizm plan ve projelerine yerel halkın da dahil edilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır (Dilek, Çoban ve Harman, 2017: 60). Çünkü yerel halk turizm başarısının en önemli unsurlarından biridir ve turizm gelişiminin sürdürülebilir olması da yerel halkın istekliliğine bağlıdır (Eser, Çelik ve Yıldız, 2018: 60).

Turizmin gelişim gösterdiği ilk dönemlerde yerel halk ekonomik faydaları ön planda tutmaktadır. Ancak artan faaliyetler ve eksik planlardan kaynaklanan sosyo-kültürel ve çevresel tahribat, yerel halkın turizme bakışını olumsuz etkilemektedir (Okuyucu ve Somuncu, 2012: 38). Bu etkilerin olumsuz sonuçlarını daha düşük seviyelere indirmek ancak yerel halkın bu konudaki davranış kalıplarını ölçerek mümkündür (Alaeddinoğlu, 2008: 4). Örneğin, turizm işletmeleri turizmden daha fazla yararlanırken, bölgede yaşayanlar kalabalıktan, kirlilikten, gürültüden ve yaşam tarzı değişikliklerinden şikâyet edebilmektedir (Korkmaz, 1996: 395). Böylelikle turizm gelişiminden doğrudan yararlananların turizm gelişimine yönelik olumlu, turizmden doğrudan yararlanmayanların ise olumsuz bir tutum içinde oldukları görülmektedir (Jackson, 2008: 243). Ayrıca, Nunkoo ve Ramkisson (2007: 143) yapmış oldukları çalışmada, turizmin gelişmesi için karar alma süreçlerine yerel katılımın artırılmasının önemli olduğunu, kalkınma stratejisinin detaylı planlanması ve uygulanması için yerel düzeye odaklanmak gerektiğini belirtmişlerdir.

Yapılan araştırmaların bulguları incelendiğinde yerel topluluğun turizmin etkilerine yönelik algı düzeylerinin turizme verdikleri destek üzerinde önemli etkilere sahip olduğu görülmektedir. Örneğin Sirakaya, Teye ve Sönmez (2002) tarafından yapılan çalışmada, iki yönlü amaca değinilmiştir. Gana'nın en fazla fayda sağlayan merkez bölgesinde turizm geliştirme projelerini belirlemeye ve yerel halkın turizme verdiği desteğe yönelik bir model oluşturmayı amaçlamıştır. Çalışmanın sonucuna göre turizm desteği turistlerin algıları, turizm etkileri, katılımcıların istihdam durumu, toplum kuruluşlarına üyelik ve toplumdaki turizm geliştirme projelerinin farkındalığı gibi birçok faktörden etkilenmiştir. Deng, McGill, Baxter ve Plaughner (2010) tarafından yapılan çalışmada, Appalachian orman alanında yerel sakinlerin turizm gelişim algıları araştırılmıştır. Yerel halkın doğal ve tarihi kaynakları turizmin gelişmesi için kullanabilecekleri değerli varlıklar olarak gördükleri saptanmıştır. Ayrıca yerel halk turizm gelişimine destek vermekte ve turizmin olumsuz etkilerinden çok olumlu etkilerini dikkate almaktadırlar. Abdollahzadeh ve Sharifzadeh (2012), İran yerel halkının turizm gelişimine yönelik algılarını incelediği çalışmada, bölge sakinlerinin turizm gelişimine güçlü destek verdikleri, turizmin ekonomik etkilerine ise daha çok önem verdiği sonucuna ulaşmıştır. Styliadis, Biran, Sit ve Szivas (2014) çalışmasında, yerel sakinlerin turizm desteği, yer imajının rolü ve algılanan turizm etkileri araştırılmaktadır. Yerel sakinlerin turizm etkilerini olumlu algıladıkları ve bu olumlu algının daha fazla turizm desteğine yol açtığını ortaya koymuştur. İlgili araştırma sonuçları sakinlerin, yer imajını büyük ölçüde ihmal etmiş olsa da turizm etkilerine ilişkin algılarının ve destek düzeylerinin önemini ortaya koymaktadır. Rasoolimanesh ve Jaafar (2016) çalışmasında, Bujang Vadisi'ndeki yerel halkın turizm gelişimine yönelik olumlu ve olumsuz algıları belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre Bujang Vadisi sakinlerinin turizmin bazı potansiyel olumsuz etkilerinden endişe duymalarına rağmen turizm gelişimine karşı olumlu

tutumları olduğu ve turizm gelişimini destekledikleri belirlenmiştir. Turizm faaliyetlerine ve koruma programlarına katılmaya ilgi gösterdikleri sonucuna varılmıştır. Literatüre bağlı olarak aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H1: Yerel halkın turizme yönelik algıladıkları ekonomik etkiler ile yaşam tatmini arasında ilişki vardır.

H2: Yerel halkın turizme yönelik algıladıkları kültürel etkiler ile yaşam tatmini arasında ilişki vardır.

H3: Yerel halkın turizme yönelik algıladıkları olumsuz sosyal etkiler ile yaşam tatmini arasında ilişki vardır.

H4: Yerel halkın turizme yönelik algıladıkları olumsuz çevresel etkiler ile yaşam tatmini arasında ilişki vardır.

Yaşam tatmini, kişinin beklentileri ile sahip olduklarının karşılaştırılması ile elde edilen bir durum veya sonuçtur. Genel olarak, kişinin tüm yaşamını ve bu yaşamın çeşitli yönlerini içerir. Yaşam tatmini denildiğinde, belirli bir durumdan tatmin değil, bir bütün olarak tüm yaşamdan tatmini ifade etmektedir. Yaşam tatmini, mutluluk, moral vb. gibi durumlarda iyi olma halini ifade eder (Şener, 2009: 5; Nawjin ve Veenhoven, 2011: 3). Yaşam tatmini kişinin deneyimlerine, değer sistemlerine ve toplumdaki etkileşimlerine ilişkin öznel anlayışıdır (An ve Liu, 2014: 10). Turizm gelişiminin ana hedeflerinden biri yerel halkın yaşam kalitesini iyileştirmektir. Dolayısıyla yerel halk turizmin etkisini değerlendirirken aslında turizmin kendi kişisel yaşamı üzerindeki etkisine odaklanmaktadır (Alaeddinoğlu, 2007: 1). Bu bağlamda, turizmin yerel halkın yaşam tatmini üzerindeki etkisini inceleyen çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Örneğin, Allen, Hafer, Long ve Perdue (1993: 31), turizm destinasyonlarına daha fazla turist çekilmesi durumunda yerel halkın yaşam kalitesinin daha iyi olacağına dair bir algının olduğunu belirtmiştir. Ko ve Stewart (2002: 528) turizmin olumlu ve olumsuz etkilerinin toplum tatmini ile yakından ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Türker, Selçuk ve Özyıldırım (2016), turizmin Safranbolu yerel halkının yaşam kalitesini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Araştırmacılar turizmin ekonomik, kültürel ve çevresel etkileri Safranbolu halkının yaşam kalitesini olumlu, sosyal etkileri ise olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedir. Eser ve Akgündüz (2021), İğneada yerel halkının turizmin olumlu çevresel ve sosyo-kültürel etkilerine yönelik algılarının yaşam kalitelerini arttırdığını belirlemiştir. Lin, Chen ve Filieri (2017) Çin’de yaşayan yerel halkın turizm gelişimini, algıladıkları ekonomik ve sosyo-kültürel faydalarının hem ortak değer yaratma hem de yaşam tatmini üzerinde olumlu etkisi olduğunu belirtmiştir. Aref (2011), çalışmasında İran’da yaşayan yerel halkın turizmin yaşam kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Yazarlar, toplum tatminini yerel halkın turizmin etkisine ilişkin algılarını değerlendirmek için yararlı bir araç olacağını ve turizm gelişiminde de etkili olacağını savunmaktadır. Bu çalışmalara bağlı olarak aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

H5: Yerel halkın turizme yönelik algıladıkları ekonomik etkiler ile turizm desteği arasında ilişki vardır.

H6: Yerel halkın turizme yönelik algıladıkları kültürel etkiler ile turizm desteği arasında ilişki vardır.

H7: Yerel halkın turizme yönelik algıladıkları olumsuz sosyal etkiler ile turizm desteği arasında ilişki vardır.

H8: Yerel halkın turizme yönelik algıladıkları olumsuz çevresel etkiler ile turizm desteği arasında ilişki vardır.

METODOLOJİ

Araştırma modelinde yer alan değişkenlere yönelik ifadeler daha önceki çalışmalarda geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmış ölçekler aracılığıyla oluşturulmuştur. Turizmin etkilerine yönelik yerel halkın algılarını ve turizm gelişimine yönelik desteklerini ölçmek için yararlanılan ölçek Yoon,

Gürsoy ve Chen (2001) tarafından geliştirilmiştir ve Şahin (2017) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Söz konusu ölçek 26 maddeden oluşmaktadır. Ankette yer alan dört boyuttan oluşan ilk 22 madde turizmin algılanan etkilerine yöneliktir. Son dört ifade ise tek boyuttan oluşan turizmin gelişimine yönelik desteği ölçmeye yöneliktir. Turizm desteği ölçeğine eklenen iki ifade ise Ekici ve Çizel (2014) çalışmasından uyarlanmıştır. Ölçüm aracındaki yaşam tatmini ölçeği ise beş ifade ve tek boyuttan oluşmaktadır. Yaşam tatmini ölçeği Diener vd., (1985) tarafından geliştirilen, Köker (1991), Öcal (2008) ve Tabuk (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ve Alkan (2019) tarafından yapılan çalışmadan alınmıştır. Son bölümde ise demografik özelliklere ilişkin sorular yer almaktadır.

Tablo 1. Demografik Bulgular

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	133	47,3
	Erkek	148	52,7
	Toplam	281	100
Yaş	15-19	15	5,3
	20-24	109	38,8
	25-29	59	21
	30-34	42	14,9
	35-39	16	5,7
	40-44	20	7,1
	45-49	7	2,5
	50-54	4	1,4
	55-59	5	1,8
	60 ve üzeri	4	1,4
Toplam	281	100	
Medeni Durum	Evli	99	35,2
	Bekar	182	64,8
	Toplam	281	100
Eğitim	İlköğretim	12	4,3
	Ortaöğretim	15	5,3
	Lise	72	25,6
	Üniversite	154	54,8
	Lisansüstü	28	10,
	Toplam	281	100
Gelir	0-1299	93	33,1
	1300-2000	50	17,8
	2001-3000	58	20,6
	3001-4000	35	12,5
	4001 ve üzeri	45	16,0
	Toplam	281	100,0
Mardin'deki yaşam süresi	5 yıldan az	68	24,2
	5-10	31	11,0
	11-15	17	6,0
	16-20	26	9,3
	21 ve üstü	139	49,5
	Toplam	281	100,0

Araştırmanın evrenini Mardin yerel halkı oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilecek veriler 2021 yılı Temmuz ve Ağustos ayında 281 katılımcıdan yüz yüze toplanmıştır. Demografik bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir. Araştırmanın örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında birçok yaklaşım bulunmaktadır. Hair vd., (2010) ve Sekaran (2013) ankette yer alan ifade sayısının 10 katı katılımcının, Tabachnick ve Fidell (2001), beş katı kadar katılımcı olması gerektiğini ifade etmektedir. Ancak genel olarak yapısal eşitlik modellemesi (YEM) tekniği kullanılan araştırmalarda genelde en az 150 katılımcının ve aynı zamanda ölçek ifadelerinin 10 katı kadar katılımcı sayısına ulaşılmasının yeterli olduğu ifade edilmektedir (Gürbüz, 2019). Bir diğer yaklaşım olan ölçekteki ifade sayısının diğer bir ifade ile ölçüm modelindeki gözlenen değişkenlerin sayısının gizil değişken sayısına bölünmesi ile ortaya çıkan (r) değerinin yorumlanmasıdır (Marsh ve Bailey, 1991). Bu yöntemle göre en az 400 örneklem sayısı için r: 2.0, en az 200 örneklem için r: 3.0, en az 100 örneklem için r: 4.0 olması gerekmektedir (Marsh ve Hau, 1999). Mevcut araştırmada gözlenen değişken sayısı 33 ve gizil değişken sayısı da 6’dır. Sonuç olarak r sayısı 5,5 olarak belirlenmiştir. Buna göre toplanan veri (281) sayısının örneklem büyüklüğü açısından yeterli olduğu ifade edilebilir.

Ölçüm Modeli

Literatüre bağlı olarak geliştirilen hipotetik modelin test edilmesinde Anderson ve Gerbing (1988) tarafından önerilen iki aşamalı yaklaşım benimsenmiştir. Ölçüm modeli öncesinde ölçeğin genel güvenilirlik ve basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiştir. Genel güvenilirlik değeri Cronbach’s Alpha Güvenilirlik Katsayısı (α) 0,799 olarak hesaplanmış ve normallik değerlerinin kabul edilebilir değerler (± 2 ve ± 7) arasında olduğu saptanmıştır (Chou ve Bentler, 1995; Curran, West ve Finch, 1996). Ayrıca doğrulayıcı faktör analizi öncesinde ortak yöntem yanlılığının olup olmadığı belirlemek için Harman’ın tek faktörlü testi yapılmıştır. Altı faktörün yer aldığı faktör analizi sürecinde tüm göstergeler tek bir faktöre sabitlemiştir. İlk faktörün 0,50 değerinin altında çıktığı (24.471) görülmüş ve baskın bir faktörün olmadığı saptanmıştır. Bu değerlere göre herhangi bir ortak yöntem yanlılığı probleminde rastlanmamıştır. Nihai olarak ölçüm modeline DFA uygulanmış ve ölçüm modeline ilişkin yakınsak ve ayırt edici geçerlilikler ile yapı güvenilirlikleri hesaplanmıştır. Yapılan DFA sonucunda uyum iyiliği değerleri kontrol edilmiş, üç ifadenin birçok ifade ile yakın ilişkide olduğu saptanmış ve uyum değerlerini düşürdüğü saptanmıştır. Dolayısıyla bu üç ifade (7-8-21) veri setinden çıkartılıp veri setine tekrar DFA uygulanmıştır. Yapılan DFA sonrasında ölçüm modelinin kabul edilebilir uyum değerleri içerisinde olduğu (Tablo 2), t değerlerinin ise anlamlı olduğu belirlenmiştir (Hair vd., 2010). Tablo 2 incelendiğinde ekonomik etkiler hariç tüm boyutların 0,50’nin üzerinde açıklanan varyansa sahip olduğu, faktör yüklerinin 0,50’den yüksek olduğu ve yapıların bileşik güvenilirlik değerlerinin 0,83 ile 0,91, arasında olduğu görülmektedir. Ekonomik etkiler değişkenine ilişkin açıklanan ortak varyans (AVE) değerinin önerilen değerin (0,50) altında çıkmasının eğer bileşik güvenilirlik değerinin 0.70’ten yüksek çıkması durumunda problem teşkil etmeyeceği alan yazında vurgulanmaktadır (Fornell ve Larcker, 1981). Elde edilen tüm bu değerlere göre ölçüm modelinin yakınsak geçerliliğinin sağlandığı görülmektedir (Fornell ve Larcker, 1981).

Tablo 3’te ise ölçüm modelinin ayırt edici geçerliliği, boyutların ortalama, standart sapmaları ve çok bağlantı problemi olup olmadığını göstermek için VIF değerleri yer almaktadır. Buna göre AVE’nin karekökü, tüm boyutların birbiriyle korelasyonlarından daha büyük olduğu ($\sqrt{AVE} >$ Faktörler arası korelasyonlar) için ölçüm modeline ait ayırt edici geçerliliğinin sağlandığı ifade edilebilir (Fornell ve Larcker, 1981). Aynı zamanda ölçüm aracında VIF değerleri incelenmiş ve hiçbir değer 3.3’ün üzerinde olmadığını saptanmış olması çoklu bağlantı probleminin olmadığını kanıtlamaktadır (Kock, 2015).

Tablo 2. Ölçüm Modeli Sonuçları

	Standart Yükler	t- değerleri	α	Yapı Güvenirliliği (CR)	Açıklanan Varyans (AVE)
Ekonomik Etkiler			0,839	0,84	0,47
Turizm, Mardin toplumu için daha fazla iş imkânı yaratıyor.	0,78	14,77			
Turizm, Mardin'e daha fazla yatırımın gelmesini sağlıyor.	0,83	16,16			
Turizm, Mardin'de daha fazla harcamaya yol açıyor.	0,60	10,43			
Mardin'de yaşam standartları turizmden dolayı dikkate değer bir şekilde artıyor.	0,68	12,26			
Mardin'de turizmden dolayı ürün ve hizmetlerin fiyatları artıyor.	0,56	9,55			
Turizm, Mardin'de yerel halka ve küçük işletmelere ekonomik fayda sağlıyor.	0,64	1,28			
Olumsuz Sosyal Etkiler			0,843	0,84	0,52
Mardin'de yaşayan yerel halk, turizm bölgesinde yaşamaktan mutlu değildir.	0,59	10,31			
Mardin'de kamunun turizm için yaptığı harcamalar vergilerin boşa gitmesidir.	0,69	12,45			
Turizm toplumumuzda yıkıcı etkiler oluşturuyor.	0,86	16,95			
Turizm Mardin'de suç oranlarını artırıyor.	0,81	15,66			
Turizm Mardin'de geleneksel kültürü değiştiriyor.	0,64	11,35			
Kültürel Etkiler			0,789	0,80	0,51
Turizm, Mardin'de değişik kültürel aktivitelere katılmamıza olanak sağlıyor.	0,74	13,42			
Turizm, turistler ve yerel halk arasındaki kültür alışverişini artıyor.	0,82	15,37			
Turizm, farklı bölgelerden gelen kişilerin kültürünü ve toplum yapısını anlamak için değerli bir deneyimdir.	0,72	12,89			
Turizm kültürel kimliğimizde olumlu etkiler meydana getiriyor.	0,55	9,33			
Olumsuz Çevresel Etkiler			0,821	0,83	0,55
Turizm Mardin'de trafik tıkanıklığı, gürültü ve çevre kirliliğine neden oluyor.	0,60	10,19			
Otel ve diğer turistik tesislerin yapımı, Mardin'de doğal ve kültürel çevreyi tahrip ediyor.	0,76	13,87			
Turizm, Mardin'de parkları ve diğer dış alanları kötü bir hale getiriyor.	0,81	15,17			
Turizm bölgemizin kirlenmesine ve katı atıkların artmasına neden olmaktadır.	0,79	175			
Turizm Desteği			0,911	0,91	0,64
Kültürel ve tarih bazlı çekiciliklerin bulunduğu alanlara düzenlenen gezileri destekliyorum.	0,67	12,42			
Otel, acente ve restoran gibi hizmet işletmelerinin hizmet kalitelerini artırmak amacıyla yaptıkları faaliyetleri destekliyorum.	0,61	10,95			
Turizm, toplumumuzun önemli bir parçası olmaya devam etmelidir.	0,81	16,10			
Yörede turizm yatırımları artarak devam etmelidir.	0,94	20,57			
Yörede, Turizm'in daha fazla gelişimi için çaba sarf edilmelidir.	0,88	18,58			
Yöredeki turizm gelişimini destekliyorum.	0,86	17,74			
Yaşam Tatmini			0,856	0,86	0,54
Yaşamım birçok yönden idealimdekine yakındır.	0,71	12,77			
Yaşam şartları mükemmeldir.	0,71	12,91			
Yaşamımdan memnunum.	0,75	13,87			
Yaşamımdan şu ana kadar istediğim önemli şeyleri elde ettim.	0,76	13,97			
Eğer yaşamımı yeniden yaşayabilsem, hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	0,75	13,87			

Notlar: RMSEA: 0,065; NFI: 0,92; NNFI: 0,95; CFI: 0,95; IFI: 0,95; RMR: 0,086; SRMR: 0,061; GFI: 0,83; AGFI: 0,80; Chi-Square (χ^2) /df: 849,33/390: 2,17, p < 0,01 (t > 2,58), düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 3. Ölçüm Modeli Ayırt Edici Geçerlilik

Yapılar	1	2	3	4	5	6	Ortalama	Standart Sapma	VIF
1.Yaşam Tatmini	0,73						2,9537	,98995	1,052
2.Turizm Desteği	0,18	0,80					4,1607	,92097	1,829
3.O. Ç. Etkiler	-0,15	-0,20	0,74				2,6165	1,08170	1,305
4.Kültürel Etkiler	0,14	0,69	-0,16	0,71			3,8897	,86387	1,847
5.O. S. Etkiler	-0,13	-0,38	0,54	-0,44	0,72		2,2078	,98188	1,493
6.EkonomikEtkiler	0,17	0,55	-0,10	0,54	-0,35	0,68	3,8476	,87548	1,468

Not: Korelasyonlar arasındaki köşegen elemanlar AVE'nin kareköküdür. O.S. Etkiler: Olumsuz Sosyal etkiler; O.Ç. Etkiler; Olumsuz Çevresel etkiler.

Yapısal Model

Araştırma modelinde yer alan değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek için geliştirilen hipotezler yapısal eşitlik modellemesi aracılığıyla analiz edilmiştir. Geliştirilen hipotezlerin testi için kurulan yapısal modelin yorumlanmadan önce modelin uyum iyiliği değerleri kontrol edilmiştir. Değerlerin kabul edilebilir değerler içerisinde olduğu belirlenmiştir. Daha sonra yol analizlerin anlamlılık değerleri kontrol edilmiştir. Yapılan kontroller sonucunda Hipotez 5 ve Hipotez 6'nın dışında diğer tüm hipotezler reddedilmiştir. Sonuç olarak sekiz hipotezden yalnızca iki hipotez desteklenmiştir. Hipotez testi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Hipotez Testi Sonuçları

Hipotezler	Standard yükler	t-statistics	Sonuç
H1: Ekonomik Etkiler→ Yaşam Tatmini	0,13	1,53 ^{AD}	Desteklenmedi
H2: Kültürel Etkiler→ Yaşam Tatmini	0,06	0,59 ^{AD}	Desteklenmedi
H3: Olumsuz Sosyal Etkiler→ Yaşam Tatmini	0,01	0,13 ^{AD}	Desteklenmedi
H4: Olumsuz Çevresel Etkiler→ Yaşam Tatmini	-0,14	-0,16 ^{AD}	Desteklenmedi
H5: Ekonomik Etkiler→ Turizm G. Desteği	0,24	3,60 ^{***}	Desteklendi
H6: Kültürel Etkiler→ Turizm G. Desteği	0,53	6,64 ^{***}	Desteklendi
H7: Olumsuz Sosyal Etkiler → Turizm G. Desteği	-0,01	-0,16 ^{AD}	Desteklenmedi
H8: Olumsuz Çevresel Etkiler → Turizm G.Desteği	-0,08	-1,26 ^{AD}	Desteklenmedi

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bir destinasyonda turizmin gelişmesinde önemli paydaşlardan biri olan yerel halkın turizmin sürdürülebilirliğine yönelik bakış açıları ve tutumları algıladıkları turizmin etkileri ile doğru orantılıdır. Genel olarak turizmin etkilerine yönelik yerel halkın algılamaları olumsuz bir seyir gösterdiğinde turizmin geliştirilmesi konusunda desteklerinde azalış ortaya çıkmaktadır. Turizm açısından gelişmekte olan destinasyonlarda yerel halkın refahı, ekonomisi ve yaşam standartları üzerinde turizmin önemli etkileri olduğunda yerel halkın turizme bakış açıları olumlu olabilmektedir. Mardin de gerçekleştirilen bu araştırma yöre halkının turizmin etkilerine yönelik algılamalarını ortaya koyarak yaşam tatmini ve turizmin geliştirilmesine yönelik verdikleri destekle ilişkisini analiz etme amacı taşımaktadır.

Araştırma bulgularına göre geliştirilen hipotezlerin büyük bir çoğunluğu desteklenmemiştir. Yalnızca yerel halkın turizmin algıladıkları kültürel etkileri ve ekonomik etkileri ile turizmin geliştirilmesine yönelik verdikleri destek arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu bulguya göre yerel halkın turizmin ekonomik etkilerini güçlü bir şekilde hissettiklerinde turizme destekleri de artmaktadır. Diğer bir ifade ile turizmin birçok sektörle yakından ilişkisi göz önüne alındığında turizmin ekonomik getirisi yöre halkının ekonomik kazancını birçok yönden olumlu etkilemekte ve bu doğrultuda turizmin geliştirilmesi yönünde destekleri de yüksek olmaktadır. Diğer desteklenen hipotezde ise yöre halkının kente gelen turistler ile kültürel bir alışveriş gerçekleştirdiği, kültürel anlamda bilgilendikleri, kültürlerinin zenginleştiğini ve aynı zamanda farklı kültürel aktiviteler sayesinde farklı kültürleri tanıma fırsatına sahip olduklarından, turizmin geliştirilmesine yönelik destek verdikleri söylenebilir. Literatürde bu sonuçlar ile paralellik gösteren çalışmaların sayısı oldukça yüksektir (Sirakaya, Teye ve Sönmez, 2002; Cengiz ve Kırkbir, 2007; Çalışkan ve Tütüncü, 2008; Abdollahzadeh ve Sharifzadeh, 2012; Nunkoo ve Gürsoy, 2012; Gürsoy vd., 2019). Bu çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde yöre halkının turizmin ekonomik ve kültürel etkilerine yönelik algılarının turizm desteği ile yakın ilişkide olduğu görülmektedir. Kuvan ve Akan (2005) yöre halkının turizmden ekonomik faydayı hissettiklerinde turizme destek verdikleri aynı zamanda yöre halkının olumlu kültürel değişimler hissettiklerinde turizmi destekledikleri sonucu mevcut araştırma sonucuyla örtüşmektedir.

Desteklenmeyen hipotezler incelendiğinde turizmin etkilerine yönelik yöre halkının algıları ile yaşam tatminleri arasında bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır. Önceki çalışmalar incelendiğinde, farklı destinasyonlarda ve farklı turizm çeşidine göre yöre halkının turizm etkilerine yönelik algı ve tutumlarının farklılaştığı ve sonuçların birbiriyle benzerlik göstermediği ifade edilmektedir (Garcia vd., 2008; Çiçek ve Sarı, 2018). Dolayısıyla ilgili literatür incelendiğinde bu araştırmanın sonuçlarına paralel bulguların olduğu kadar örtüşmeyen araştırma sonuçlarının da olduğu saptanmıştır. Bu durum araştırmaların yapıldığı destinasyonlarda ikamet eden yöre halkının farklı sosyo-kültürel ve demografik özelliklere sahip olması ile ilişkili olabilir. Hatta aynı destinasyonda belirli aralıklarla yapılan araştırmaların sonuçlarında da tutarsızlıklar görülebilmektedir. Örneğin bu çalışmanın sonuçları ile örtüşmeyen Ataman ve Özer (2020) çalışmasında Mardin'deki yöre halkının genel itibarıyla turizmin etkilerine yönelik algılarının turizme verdikleri destek arasında anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Söz konusu Ataman ve Özer (2020) tarafından yapılan araştırmada yöre halkının turizm gelişimine yönelik algıları ile turizmin ekonomik ve çevresel etkilerine yönelik algıları arasında anlamlı bir ilişki saptanmışken; turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik algıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim Ataman ve Özer (2020) Mardin ilinin turizm konusunda gelişme gösteren bir konumda olduğunu, doyuma ulaşmadığını ve belirli aralıklarla aynı destinasyonda benzer araştırmaların yapılması gerekliliğini vurgulamaktadır. Çünkü turizmin gelişme seyrine bağlı olarak yöre halkının turizme bakış açıları değişebilmekte ve yaşam tatmini ve turizme destekleri farklılaşabilmektedir. Yine benzer bir araştırma olan Özer ve Ataman (2020) tarafından yapılan araştırmada turizmin algılanan etkileri ile yöre halkının yaşam tatmini arasında genel anlamda ilişkinin olumlu olduğu belirlenmiştir. Özelde ise turizmin algılanan olumlu ekonomik ve çevresel etkilerinin yerel halkın yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkileri olduğu; turizmin sosyo-kültürel etkilerinin ise yerel halkın yaşam kalitesi üzerinde olumsuz etkisi olduğu saptanmıştır. Mevcut çalışma ile diğer destinasyonlarda yapılan önceki çalışmalar arasında ortaya çıkan bu örtüşmeyen sonuçlar incelendiğinde, araştırmanın yapıldığı destinasyon, yöre halkının sosyo-kültürel özelliklerindeki farklılıklar ve yöre halkının turizme bakış açılarının değişkenlik göstermesi bu sonuçların ortaya çıkmasında etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra Mardin'de yaşayan yöre halkının ekonomik gelirinin düşük olması, her ne kadar bölgeye ciddi oranda turist akışı olsa bile diğer turizm destinasyonları ile karşılaştırıldığında devlet ve

özel yatırımlarının yetersiz olması bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olmuş olabilir. Yöre halkının turizmin etkilerine yönelik algılarının tatmin edici düzeyde olmasına karşılık Mardin'in turistik bölgesinin belirli bir coğrafi sınırdan olması, kültürel miras noktalarının bu bölgede yoğunlaşması, belirli dönemlerde turistik taşıma kapasitesinin aşılmasına sebebiyet vermesi gibi unsurlar bu etkilere yönelik algıların yöre halkının yaşam tatminleri arasında anlamlı ilişkilerin bulunmamasında etkili olabilir. Dolayısıyla bu soruna neden olan faktörlerin araştırılması ve sorunların iyileştirilmesi konusunda gereken adımlar destinasyon yönetim örgütleri tarafından atılmalıdır. Örneğin Eski Mardin bölgesi olarak ifade edilen turizm noktasının dışında turistik cazibe merkezleri oluşturulmalı, Mardin'in diğer turistik ürünlerinin tanıtılmasına ağırlık verilmelidir. Böylelikle turizmin olumsuz etkileri en aza indirgenebilir ve yerel halkın yaşam tatminleri de artabilir. Sonuç olarak da turizmin geliştirilmesine yönelik yerel halkın desteklerinin artması öngörülebilir. Bunun yanı sıra yalnızca turizmin etkilerinin değil başka faktörlerin de yöre halkının yaşam kalitesini etkileyeceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Yöre halkının yaşam standartları, ekonomik refahı, psikolojik iyi olma halleri, ikamet edilen bölgenin coğrafi konumu da yaşam tatminini etkileyen diğer faktörler arasında yer alabileceği unutulmamalıdır.

Genel olarak yerel halkın turizme destek düzeyleri ortalamadan üstünde olması, ayrıca turizmden beklentilerinin yüksek olmasına da bağlı olabilir. Çünkü Mardin ili önemli turizm potansiyeline sahip olduğundan, gelecekte turizmin olumlu etkilerinin daha yüksek olacağı öngörüsüyle yöre halkı turizme destek vererek gelecekte turizmin etkilerini olumlu hissedecekleri beklentisi içinde olabileceği söylenebilir. Dolayısıyla destinasyon yönetim örgütleri turizmin sürdürülebilirliği konusunda plan ve politikalar oluştururken yerel halkın turizme yönelik tutumları ve desteklerini göz ardı etmemelidirler. Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulguların nedenlerinin anlaşılması için gelecek araştırmalarda nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme tekniği ile derinlemesine bilgiler edinilerek bu araştırma sonuçlarının nedenleri ayrıntılı olarak araştırılmalıdır. Ayrıca farklı zamanlarda tekrarlanacak araştırmalar ile bu araştırmanın sonuçları karşılaştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abdollahzadeh G., and Sharifzadeh, A. (2012). Rural Residents' Perceptions Toward Tourism Development: A Study from Iran. *International Journal of Tourism Research*, 16(2), 126-136.
- Afrodita, B. (2012). Models of Tourist Development in the Context of Regional Development. *Annals of Faculty of Economics*, 1(1), 507-512.
- Akış, S., Peristianis, N., and Warner, J. (1996). Residents' Attitudes to Tourism Development: The Case of Cyprus. *Tourism Management*, 17(7), 481-494.
- Alaeddinoğlu, F. (2007). Van Halkının Turisti ve Turizmi Algılama Şekli. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 5(1), 1-16.
- Alaeddinoğlu, F. (2008). Sivas Kentinde Halkın Turiste ve Turizme Bakışı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-23.
- Alkan, B., N. (2019). *Otel İşletmelerinde Algılanan Nepotizm Düzeyinin Örgütsel Adalet ve Yaşam Tatmini Üzerindeki Etkileri: Hatay İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Allen, L. R., Hafer, H. R., Long, P. T. and Perdue, R. R. (1993). Rural Residents' Attitudes Toward Recreation and Tourism Development. *Journal of Travel Research*, 31(4), 27-33.

- Altunel, M.C. (2009). *Yerel Halkın Turizmin Gelişmesine Verdiği Desteği Etkileyen Faktörlerin Sosyal Değişim Teorisi Açısından İncelenmesi: Alaçatı Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- An, Z., and Liu, L. (2014). The Influence Factors of SNS Users' Sense of Belonging: Theoretical Model and Empirical Test-A Cross Culture Study On SNS. PACIS 2014 Proceedings.
- Andereck, K. L., and Vogt, C. A. (2000). The relationship between residents' attitudes toward tourism and tourism development options. *Journal of Travel Research*, 39(1), 27-36.
- Andereck, K., Valentine, K., Knopf, R. and Vogt, C. (2005). Residents' Perceptions of Community Tourism Impacts, *Annals of Tourism Research*, 32(4). 1056-1076.
- Anderson, J. C., and Gerbing, D. W. (1988). Structural Equation Modeling in Practice: A Review and Recommended Two-Step Approach. *Psychological Bulletin*, 103(3), 411.
- Ap, J. (1992). Residents' Perceptions on Tourism Impacts. *Annals of Tourism Research*, 19(4): 665-690.
- Aref, F. (2011). The Effects of Tourism on Quality of Life: A Case Study of Shiraz, Iran. *Life Science Journal*, 8(2), 26-30.
- Arıca, R. (2020). Seyahat Acentalarında Sürdürülebilir Ürün Üretimi ve Yönetimi, Doğa Temelli Turların Sistemleştirilmesi, Ankara. Detay Yayıncılık.
- Arıca, R. and Ukav, İ. (2020). Effects of tourism development problems on tourist satisfaction and revisit intention: Example of Adıyaman. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(1), 371-387.
- Ataman, D., and Özer, Ö. (2020). Mardin Yerel Halkının Turizm Algısının Turizmi Destekleme Niyeti Üzerindeki Etkisi. *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, 2(2), 203-215.
- Ayazlar, G. (2016). Yerel Halkın Turizmin Etkilerine Yönelik Tutumlarını Anlamak: Yerel Halkın Bölge İmajı ve Turizme Desteği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 2538-2547.
- Butler, R. W. (1980). The Concept of a Tourist Area Cycle of Evolution: Implication for The Management of Resources, *Canadian Geographer*, 24(1), 5-12.
- Cengiz, E., ve Kirkbir, F. (2007) Yerel Halk Tarafından Algılanan Toplam Turizm Etkisi ile Turizm Desteği Arasındaki İlişkiye Yönelik Yapısal Bir Model Önerisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 19-37.
- Choi, H. S. C., and Sirakaya, E. (2005). Measuring residents' attitude toward sustainable tourism: Development of sustainable tourism attitude scale. *Journal of travel research*, 43(4), 380-394.
- Choi, H., and Sirakaya, E. (2006). Sustainability Indicators For Managing Community Tourism", *Tourism Management*, 27(6), 1274-1289.
- Chou, C. P., and Bentler, P. M. (1995). Estimates and Tests in Structural Equation Modeling. In R. Hoyle (Ed.), *Structural Equation Modeling: Issues, Concepts, And Applications* (pp. 37-55). Newbury Park, CA: Sage
- Condès, S. (2004). Les Incidences du Tourisme sur le Développement. *Revue Tiers Monde*, (2), 269-291.
- Curran, P. J., West, S. G., and Finch, J. F. (1996). The Robustness of Test Statistics to Nonnormality and Specification Error in Confirmatory Factor Analysis. *Psychological Methods*, 1(1), 16-29

- Çakır, O., ve Kodaş, B. (2020). Yerel Halkın Turizm Potansiyeli Algısı ve Turizm Gelişimini Destekleme Düzeyi Üzerindeki Etkisi: Çorum İli Örneği. *Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences*, 3(1), 1-16.
- Çalışkan, U., ve Tütüncü, Ö. (2008). Turizmin Yerel Halk Üzerindeki Etkileri ve Kuşadası İlçesi Uygulaması, IV. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiriler Kitabı, *Düzenleyen İstanbul Teknik Üniversitesi ve Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, Antalya, 127- 148.
- Çavuş, S. and Tanrısevdi, A. (2003). Residents' Attitudes Toward Tourism Development: A Case Study in Kusadası, Turkey", *Tourism Analysis*, 7(3-1), 259-269.
- Çiçek, D. (2017). *Bir Kalkınma Modeli Olarak Sakin Şehirlerde Yerel Halkın Turizm Desteği: Ege – Marmara Bölgesi Örneği*. Doktora Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çiçek, D., ve Sarı, Y. (2018). Yerel Halkın Turizme Olan Desteği: Türkiye'deki Sakin Şehirler Üzerine Bir Araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 29(2), 185-196.
- Deery, M., Jago, L. and Fredline, L. (2012). Rethinking Social Impacts of Tourism Research: a New Research Agenda", *Tourism Management*, 33(1). 64-73.
- Demircan, Ş. (2010). *Turizmin Sosyo Kültürel Etkileri: Antalya/Muratpaşa İlçesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya.
- Deng, J., McGill, D., Baxter, P., and Plaughner, G. (2010). Residents' Perceptions of Tourism Development in Appalachian Forest Heritage Area. *Travel and Tourism Research Association: Advancing Tourism Research Globally*, International Conference.
- Diener, E. F., Emmons, R. A., Larsen, R. J., and Griffin, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.
- Dilek, E. S., Çoban, Ö. ve Harman, S. (2017). Hasankeyf Halkının Turizmin Gelişimine Yönelik Tutumu. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 6(2), 59-72.
- Doxey, G. V. (1975). A Causationtheory of Visitorirritants, Methodology and Research Inferences'. *The Impact of Tourism Six Annual*, Conference Proceedings of the Travel Research as Sociation, San Diego, ss. 195–198.
- Duran E., ve Özkul E. (2012). Yerel Halkın Turizm Gelişimlerine Yönelik Tutumları: Akçakoca Örneği Üzerinde Bir Yapısal Model. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(2), 500-520.
- Ekici, R., ve Çizel, B. (2014) Yerel Halkın Turizm Gelişimi Desteğine İlişkin Tutumlarının Destinasyonların Gelişme Düzeylerine Göre Farklılıkları. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11(3), 73-87.
- Eser, K., Çelik, N. ve Yıldız, O. (2018). Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkileri: Muğla-Akyaka Örneği, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 10(2), 60-73.
- Eser, S. ve Akgündüz, Y. (2021). Yerel Halkın Turizm Algısı ve Toplumsal Yaşam Kalitesi: İğneada Örneği'. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 347-369.
- Fornell, C. and Larcker, D. F. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston: Pitman.

- Garcia, M. A. O., Verdugo, M. C. and Ruiz, D. M. (2008). Gaining Residents' Support for Tourism and Planning. *International Journal of Tourism Research*, 10, 95-109.
- Gursoy, D., Ouyang, Z., Nunkoo, R., and Wei, W. (2019). Residents' impact perceptions of and attitudes towards tourism development: A meta-analysis. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 28(3), 306-333.
- Gürbüz, S. (2019). *AMOS ile Yapısal Eşitlik Modellemesi*. Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Hair, J. F. Jr.; Black, W. C.; Babin, R. E. and Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7. Baskı). New Jersey: Prentice Hall.
- Haralambopoulos, N. and Pizam, A. (1996). Perceived Impacts Of Tourism. *Annals of Tourism Research*, 23(3). 503-526.
- Jaafar, M., Noor, S. and Rasoolimanesh, S. (2015). Perception of Young Local Residents Toward Sustainable Conservation Programmes: A Case Study of The Lenggong World Cultural Heritage Site. *Tourism Management*, (48), 154-163.
- Jackson, L. A. (2008). Residents' Perceptions of The Impacts of Special Event Tourism. *Journal of Place Management and Development*, 1(3), 240-255.
- Kim, K., Uysal, M. and Sirgy, M. (2013). How Does Tourism in A Community Impact the Quality of Life of Community Residents?. *Tourism Management*, 36, 527-540.
- Ko, D-W. and Stewart, W. P. (2002). A Structural Equation Model of Residents' Attitudes Tourism Development". *Tourism Management*, 23, 521-530.
- Kock, N. (2015). Common method bias in PLS-SEM: A full collinearity assessment approach. *International Journal of E-Collaboration*, 11(4), 1-10.
- Korkmaz, S. (1996). Turizmin Ekonomik ve Sosyal Etkileri. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 46, 391-417.
- Köker, S. (1991). *Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumunu Düzeyinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuvan, Y., Akan, P. (2005). Residents' Attitudes Toward General and Forest Related Impacts of Tourism: The Case of Belek, Antalya. *Tourism Management*, 26(5), 691-706.
- Latkova, P. and Vogt, C. (2012), "Residents' Attitudes Toward Existing and Future Tourism Development in Rural Communities". *Journal of Travel Research*, 51(1), 50-67.
- Lin, Z., Chen, Y., and Filieri, R. (2017). Resident-tourist value co-creation: The role of residents' perceived tourism impacts and life satisfaction. *Tourism Management*, 61, 436-442.
- Marsh, H. W., and Bailey, M. (1991). Confirmatory Factor Analyses of Multitrait-Multimethod Data: A Comparison of Alternative Models. *Applied Psychological Measurement*, 15(1), 47-70.
- Marsh, H.W., and Hau, K.-T. (1999). Confirmatory Factor Analysis: Strategies for Small Sample Sizes. In R. H. Hoyle (Ed.), *Statistical Strategies for Small Sample Size* (pp. 251-306). Thousand Oaks, CA: Sage.
- McGehee, N., Andereck, K. and Vogt, C. (2002). An Examination of Factors Influencing Resident Attitudes Toward Tourism in Twelve Arizona Communities. 33rd Annual Travel and Tourism Research Association Conference, Arlington, VA.
- Nawijn, J., and Veenhoven, R. (2011). The effect of leisure activities on life satisfaction: The importance of holiday trips. In *The human pursuit of well-being* (pp. 39-53). Springer, Dordrecht.

- Nunkoo, R. and Ramkissoon, H. (2007). Residents' Perceptions of The Socio-Cultural Impact of Tourism in Mauritius. *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 18(1), 138-145.
- Nunkoo, R., and Gursoy, D. (2012). Residents' support for tourism: An identity perspective. *Annals of Tourism Research*, 39(1), 243-268.
- Nunkoo, R., Smith, S. L. and Ramkissoon, H. (2013). Residents' Attitudes to Tourism: A Longitudinal Study of 140 Articles From 1984 to 2010. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(1), 5-25.
- Okuyucu, A., ve Somuncu, M. (2012). Kültürel Mirasın Korunması ve Turizm Amaçlı Kullanılmasında Yerel Halkın Algı ve Tutumlarının Belirlenmesi: Osmaniye İlçe Merkezi Örneği. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 4(1), 37-51.
- Öcal, Ö. (2008). İş-Aile Çatışması, İş Tatmini ve Yaşam Tatmini İlişkisini Belirlemeye Yönelik Tekstil İşletmesi Çalışanlarında Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Özel, Ç. H. (2014). Turizmin Sosyo-Kültürel Boyutta Ortaya Çıkardığı Etkilerin İncelenmesi: Marmaris Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42, 57-68.
- Özer, Ö., ve Ataman, D. (2020). Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi: Mardin Örneği. *Journal of New Tourism Trends*. 1(1), 55-63, 2020.
- Perdue, R. R., Long, P. T. and Allen, L. (1990). Resident Support for Tourism Development. *Annals of Tourism Research*, 17(4), 586-599.
- Rasoolimanesh, M., and Jaafar, M. (2016). Residents' Perception Toward Tourism Development: A pre-development Perspective. *Journal of Place Management and Development*. 9(1), 91-104.
- Sekaran, U., (2003). *Research Methods for Business: A Skill Building Approach*, USA: John Wiley & Sons.
- Sharpley, R. (2014). Host perceptions of tourism: a review of the research. *Tourism Management*, 42, 37-49.
- Sirakaya, E., Teye, V., and Sönmez, S. (2002). Understanding Residents' Support for Tourism Development in the Central Region of Ghana. *Journal of Travel Research*. 41(1), 57-67.
- Stylidis, D., Biran, A., Sit, J., and Szivas, E. M. (2014). Residents' support for tourism development: The role of residents' place image and perceived tourism impacts. *Tourism Management*, 45, 260-274.
- Şahin, G. (2017). *Artvin'de Yaşayan Yerel Halkın Turizme Yönelik Algı ve Tutumları Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Şener, A. (2009). Yaşlılık, Yaşam Doyumu ve Boş Zaman Faaliyetleri. Hacettepe Üniversitesi *Sosyolojik Araştırmalar E-dergisi*. 1-18.
- Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S. (2001). *Using Multivariate Statistics*. Pearson Education Company.
- Tabuk, M., E. (2009). *Elit Sporcularda İş-Aile Çatışması ve Yaşam Tatmini İlişkilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Türker, N., Selçuk, Ş., ve Özyıldırım, A. (2016). Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi: Safranbolu Örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6(1), 1-13.

Vareiro, L. M. D. C., Remoaldo, P. C., and Cadima Ribeiro, J. A. (2013). Residents' perceptions of tourism impact in Guimarães (Portugal): a cluster analysis. *Current Issues in Tourism*, 16(6), 535-551.

Vargas-Sanchez, A., Porras-Bueno, N. and Plaza-Mejia, M. A. (2014). Residents' Attitude to Tourism and Seasonality. *Journal of Travel Research*, 53(5), 581- 596.

Yoon, Y., Gürsoy, D. and Chen, J. S. (2001). Validating a Tourism Development Theory with Structural Equation Modeling. *Tourism Management*, 22(4), 363-372.